JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
CHRISTINE STIX-HACKL

26 päivänä syyskuuta 2002 [1]

Sisällys

I — Johdanto I-10765

II — Vaatimukset ja valitusperusteet I-10766

III — Asian tarkastelu I-10768

A — Valitusperusteet, joiden mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt menettelyvirheitä I-10768

1) Jaoston virheellinen kokoonpano (ensimmäinen valitusperuste) I-10768

2) Näytön hankkimista koskevan pyynnön hylkääminen (toinen valitusperuste) I-10773

B — Valitusperusteet, jotka koskevat päätöksen muodollisen lainmukaisuuden oikeudellisesti virheellistä arviointia I-10776

1) Menettelyllisten oikeuksien loukkaaminen komission toiminnassa (neljäs valitusperuste) I-10776

2) Komission päätöksen todistusvoimaiseksi saattamisen sääntöjenmukaisuus ja tiedoksi annetun version ja päätökseen sisältyvän version sisällöllinen yhtäpitävyys (kolmas valitusperuste)) I-10777

C — Valitusperusteet, joiden mukaan päätöksen aineellista sääntöjenmukaisuutta on arvioitu oikeudellisesti virheellisellä tavalla I-10778

1) Tietojenvaihtojärjestelmään osallistumisesta johtuva erillinen kilpailusääntöjen rikkominen (seitsemäs valitusperuste) I-10778

2) Tietojenvaihtojärjestelmän kielteinen vaikutus EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklassa tarkoitettuun "tavanomaiseen kilpailuun" (kuudes valitusperuste) I-10782

D — Valitusperuste, jonka mukaan sakkoa on perusteltu puutteellisesti (viides valitusperuste) I-10784

IV — Ratkaisuehdotus I-10785

1 — Alkuperäinen kieli: saksa.

I Johdanto

1. Nyt käsiteltävänä oleva valitus koskee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-148/94 11.3.1999 antamaa tuomiota [2] (jäljempänä valituksenalainen tuomio).

2. Sen osalta, miten terästeollisuuden ja komission suhteet kehittyivät 1970-luvulta 1990-luvulle, ja erityisesti siltä osin kuin on kysymys alan ilmeistä kriisitilaa koskevista toimenpiteistä ja terästeollisuusyritysten eräiden tuotteiden valvontajärjestelmän käyttöönotosta 19 päivänä heinäkuuta 1988 tehdystä komission päätöksestä 2448/88/EHTY [3] (jäljempänä päätös N:o 2448/88), viittaan valituksenalaiseen tuomioon. Mainittuun päätökseen perustuvan valvontajärjestelmän soveltaminen päättyi 30.6.1990, ja se korvattiin yrityskohtaisella ja vapaaehtoisella tietojenantojärjestelmällä. [4]

3. Komissio kohdisti "eurooppalaisten teräspalkintuottajien välisiä sopimuksia ja yhdenmukaistettuja menettelytapoja koskevan, EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan soveltamisesta 16 päivänä helmikuuta 1994 tehdyn komission päätöksen 94/215/EHTY" [5] (jäljempänä päätös) 17 eurooppalaiseen terästeollisuusyritykseen ja yhteen niiden toimialajärjestöön. Komission mukaan ne, joille päätös oli osoitettu, olivat rikkoneet Euroopan hiili- ja teräsyhteisön kilpailuoikeutta, koska ne olivat kilpailua rajoittavalla tavalla ottaneet käyttöön tietojenvaihtojärjestelmän, vahvistaneet hinnat ja jakaneet markkinat. Komissio määräsi 14 yritykselle sakkoja. Preussag Stahl AG:lle, joka oli Salzgitter Stahl AG:n (jäljempänä valittaja) aikaisempi toiminimi, komissio määräsi 9 500 000 ecun suuruisen sakon.

4. Useat asianomaisista yrityksistä, muun muassa valittaja, sekä toimialajärjestö nostivat päätöksestä kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hyväksyi valittajan kanteen osittain ja alensi valittajan sakon 8 600 000 euroon.

5. Valittaja on yhteisöjen tuomioistuimeen 18.5.1999 toimittamallaan valituskirjelmällä hakenut muutosta tähän tuomioon.

2 — Preussag v. komissio (Kok. 1999, s. II-613).

3 — EYVL L 212, s. 1.

4 — Ks. asia T-141/94, Thyssen v. komissio, tuomio 11.3.1999 (Kok. 1999, s. II-347, 33 kohta).

5 — EYVL L 116, s. 1.

II Vaatimukset ja valitusperusteet

6. Valittaja vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

1) kumoaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-148/94, Preussag vastaan komissio, 11.3.1999 antaman tuomion siltä osin kuin siinä on hylätty kanne, jonka Preussag Stahl AG oli nostanut EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan soveltamisesta 16.2.1994 tehdystä komission päätöksestä C(94) 321 lopullinen

2) kumoaa tai julistaa mitättömäksi EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan soveltamisesta 16.2.1994 tehdyn komission päätöksen C(94) 321 lopullinen 1, 3 ja 4 artiklan siltä osin kuin ne on pysytetty valituksenalaisella tuomiolla ja

3) velvoittaa komission korvaamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyssä oikeudenkäynnissä ja muutoksenhakumenettelyssä aiheutuneet oikeudenkäyntikulut

tai toissijaisesti

alentaa Preussag Stahl AG:lle komission päätöksen C(94) 321 lopullinen 4 artiklassa määrättyä sakkoa, jonka määräksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion tuomiolauselman 2 kohdassa vahvistanut 8 600 000 euroa,

tai vaihtoehtoisesti

palauttaa asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen.

Komissio vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

1) hylkää valituksen ja

2) velvoittaa valittajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

7. Valittaja vetoaa valituksessaan seuraaviin valitusperusteisiin:

Ensimmäinen valitusperuste: "Jaoston kokoonpano oli tuomiosta päätettäessä virheellinen."

Toinen valitusperuste: "Näytön hankkimista koskeva pyyntö on hylätty lainvastaisesti."

Kolmas valitusperuste: "Päätöksen syntyminen ja sisältö on todettu oikeudellisesti virheellisellä tavalla."

Neljäs valitusperuste: "Komissio on loukannut valittajan puolustautumisoikeuksia."

Viides valitusperuste: "Komission päätöksen perustelut ovat puutteelliset (EHTY:n perustamissopimuksen 15 artikla)."

Kuudes valitusperuste: "EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklaa on sovellettu virheellisesti tavanomaisen kilpailun käsitteen osalta."

Seitsemäs valitusperuste: "EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklaa on sovellettu virheellisesti siltä osin kuin on kysymys tietojen vaihdon arvioimisesta."

Yhteenveto valitusperusteista ja niiden osista eriteltyinä keskeisten oikeudellisten seikkojen perusteella

8. Yksittäisiä valitusperusteita ja niiden osia koskevista toteamuksista ilmenee, että valittaja on valitusperusteiden keskeisiin oikeudellisiin seikkoihin perustuvan yhteenvedon mukaan sitä mieltä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on

tehnyt *menettelyvirheitä*, koska se on

— antanut valituksenalaisen tuomion *virheellisesti kokoonpannussa jaostossa* (*ensimmäinen* valitusperuste) ja

— virheellisesti *hylännyt näytön hankkimista koskevan pyynnön* (*toinen* valitusperuste),

sekä rikkonut *yhteisön oikeutta*, koska se on

— tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että päätös on *muodollisesti lainmukainen*, vaikka

komissiossa käydyssä menettelyssä on loukattu menettelyllisiä oikeuksia (*neljäs* valitusperuste) ja

päätöstä ei ole tehty sääntöjenmukaisesti (*kolmas* valitusperuste)

— tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että päätös on *aineellisesti lain-*

mukainen, vaikka EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohtaa ei ollut rikottu, sillä

tietojenvaihtojärjestelmään [6] osallistumista ei voida pitää erillisenä kilpailusääntöjen rikkomisena (*seitsemäs* valitusperuste) ja

tietojenvaihtojärjestelmällä ja hintojen vahvistamisilla ei voinut olla mitään kielteistä vaikutusta "tavanomaiseen kilpailuun" (*kuudes* valitusperuste), ja

— jättänyt huomiotta, että *sakon perustelut* olivat puutteelliset (*viides* valitusperuste).

9. Seuraavassa tarkastelussa noudatetaan tämän yhteenvedon järjestystä. Valittajan valitusperusteiden, niiden osien ja niihin sisältyvien väitteiden samoin kuin komission väitteiden osalta noudatetaan näiden yksittäisten kohtien järjestystä.

6 — Valittaja puhuu "tilausten ja toimitusten seurannasta" (yksikössä), mutta tarkoittaa epäilemättä sekä teräspalkkikomiteassa tapahtunutta tilausten ja toimitusten seurantaa että Walzstahl-Vereinigungissa harjoitettua tietojenvaihtoa. Koska sillä, oliko olemassa kaksi toisiaan täydentävää tietojenvaihtojärjestelmää (ks. edellä alaviitteessä 4 mainittu asia Thyssen v. komissio, tuomion 371 kohta), ei valittajan tapauksessa näytä olevan mitään merkitystä päätöksen, valituksenalaisen tuomion tai valittajan väitteiden kannalta, jäljempänä puhutaan johdonmukaisesti tietojenvaihtojärjestelmästä eikä -järjestelmistä.

10. Nyt esillä olevassa asiassa esitetyt valitusperusteet vastaavat sisällöltään osittain asiassa C-194/99 P, Thyssen vastaan komissio [7] esiin tuotuja valitusperusteita tai niiden osia. Esitän tänään ratkaisuehdotuksen myös viimeksi mainitussa asiassa. Siltä osin kuin ratkaisuehdotuksissa esitettävät toteamukset vastaavat toisiaan sisällöltään, tässä ratkaisuehdotuksessa viitataan asian C-194/99 P ratkaisuehdotukseen.

III Asian tarkastelu

A *Valitusperusteet, joiden mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt menettelyvirheitä*

1. Jaoston virheellinen kokoonpano (*ensimmäinen* valitusperuste)

Asianosaisten lausumat

11. *Valittajan* mukaan EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 46 artiklaa ja 31 artiklaa sekä ensimmäisen oikeusasteen

7 — 2.10.2003 annettu tuomio (Kok. 2003, s. I-10821, I-10826).

tuomioistuimen työjärjestyksen (jäljempänä työjärjestys) 32 artiklan 1 ja 3 kohtaa, 33 artiklan 3 ja 5 kohtaa ja 82 artiklan 2 kohtaa on rikottu.

12. Valittaja toteaa, että valituksenalaisen tuomion on allekirjoittanut kolme tuomaria. Siinä ei ole ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentin allekirjoitusta, vaikka presidentti oli ollut suullisen käsittelyn päättymiseen saakka jaoston puheenjohtaja, eikä erään toisen tuomarin allekirjoitusta, vaikka myös tämä tuomari oli osallistunut suulliseen käsittelyyn. Koska presidentti ja viimeksi mainittu tuomari, jotka olivat molemmat osallistuneet neuvotteluun, eivät ole allekirjoittaneet tuomiota, työjärjestyksen 82 artiklan 2 kohtaa ja EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 31 artiklaa on valittajan mielestä rikottu.

13. Työjärjestyksen 32 artikla, johon on valituksenalaisen tuomion 69 kohdassa vedottu perusteluna, ei valittajan mukaan osoita riidanalaista menettelyä perustelluksi, sillä työjärjestyksen 32 artiklan 1 kohta, jossa säännellään tuomareiden estymistä tai poissaoloa, ei koske pelkästään osallistumista tuomiota koskevan päätöksen tekemiseen vaan jo osallistumista neuvotteluihin.

14. Valittaja toteaa, että työjärjestyksen 32 artiklan 1 kohdasta yhdessä 33 artiklan 3 ja 5 kohdan kanssa voidaan näin ollen johtaa seuraava periaate: "Sen, jonka ei kuulu osallistua päätöksentekoon, ei pidä osallistua myöskään neuvotteluihin."

15. Valittajan mukaan tuomareiden, joiden toimikausi oli päättymässä, ennen kuin neuvottelut olivat kokonaisuudessaan päättyneet, olisi pitänyt työjärjestyksen 32 artiklan 1 kohdan mukaisesti vetäytyä asian käsittelystä jo ennen neuvottelua, tai ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt määrätä lopulliselle keskustelulle, tuomiota koskevan päätöksen tekeminen mukaan lukien, sellainen aikataulu, että kaikki tuomarit olisivat voineet osallistua siihen. Tähän olisi valittajan mielestä ollut riittävästi aikaa, koska suullisesta käsittelystä kului lähes kuusi kuukautta siihen, kun kahden siihen osallistuneen tuomarin toimikausi päättyi 17.9.1998, ja koska neuvotteluissa mahdollisesti tarvittavat asiakirjat, kuten todistajien kuulemisista laaditut pöytäkirjat, olivat käytettävissä jo kesäkuussa 1998. Valittaja huomauttaa, että nyt esillä oleva asia poikkeaa tältä osin tilanteesta, josta oli kysymys ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa Finsider vastaan komissio antamassa tuomiossa.[8] Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli valittajan mukaan oikeassa, kun se tätä tuomiota antaessaan tukeutui työjärjestyksen 32 artiklan 1 kohtaan, koska kaksi tuomaria oli jättänyt tehtävänsä ennen neuvottelujen alkua.

16. Valittaja katsoo, ettei työjärjestyksen 32 artiklan 1 kohta ole relevantti myöskään sen vuoksi, ettei kysymys ollut tuomarin "estymisestä", koska lopullisten neuvottelujen aikataulu oli ilman pakottavaa syytä vahvistettu sellaiseksi, että oli ennakoitavissa, että jotkut tuomarit ovat toimikautensa päättymisen vuoksi estyneitä osallistumaan niihin. Valittaja on todennut, että "jos tällaista tapausta pidettäisiin estymisenä, jaoston puheenjohtaja voisi

8 — Asia T-26/90, tuomio 5.6.1992 (Kok. 1992, s. II-1789).

neuvottelujen aikatauluja vahvistaessaan päättää siitä, missä kokoonpanossa jaosto tekee päätöksensä". Tällainen toimivalta "loukkaisi periaatetta, jonka mukaan laillinen tuomari on nimettävä jo ennen vireillä olevan oikeusriidan käsittelyn alkamista".

17. *Komissio* viittaa työjärjestyksen 33 artiklan 5 kohtaan, josta ilmenee, että neuvotteluihin osallistumisella tarkoitetaan osallistumista lopulliseen keskusteluun ja äänestykseen. Tuomareiden osallistumisella neuvottelujen alkuvaiheeseen ei siten ole ratkaisevaa merkitystä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksen kannalta. Näin ollen ei voida myöskään vaatia, että tuomareiden, jotka ovat osallistuneet vain neuvottelujen alkuvaiheeseen mutta eivät lopulliseen äänestykseen, olisi allekirjoitettava tuomio.

18. Komission mukaan valittajan arvostelu, joka kohdistuu siihen, että valituksenalaisen tuomion 69 kohdassa on viitattu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 32 artiklaan, on perusteetonta. Silloin kun jaoston jäsenten toimikausi on päättymässä, ei useinkaan ole alusta alkaen tiedossa, tapahtuuko yksittäisiä ratkaistavana olevia kysymyksiä koskeva lopullinen keskusteltu ja äänestys vielä ennen näiden jäsenten toimikauden päättymistä vai vasta sen jälkeen. Nyt esillä olevassa asiassa ei voida todeta, että jaoston puheenjohtaja olisi määrännyt neuvottelujen aikatauluista siten, että lopullinen keskustelu ja äänestys tapahtuisivat vasta hänen toimikautensa ja toisen tuomarin toimikauden päättymisen jälkeen. Komission mukaan työjärjestyksen 32 artiklalla säännellään neuvotteluihin osallistumista lopullinen keskustelu ja äänestys mukaan lukien.

19. Komissio toteaa, että valittaja on jättänyt huomiotta sen, mihin tarkoitukseen tuomion allekirjoituksella pyritään. Allekirjoituksella on tarkoitus osoittaa, ketkä tuomarit ovat tehneet päätöksen ja vastaavat siitä. Tämän vuoksi on perusteltua, että vain ne tuomarit, jotka ovat lopullisen keskustelun jälkeen osallistuneet päätöstä koskevaan äänestykseen, allekirjoittavat tuomion.

20. Takeita, jotka koskevat laillisesti määrättyä tuomaria, ei komission mukaan ole loukattu, koska se, keiden tuomareiden piti lopulta ratkaista tämä asia, oli niin selvästi ja tarkasti kuin mahdollista ennakoitavissa jaoston kokoonpanon perusteella. Sillä, etteivät neuvottelut olleet vielä päättyneet, kun kyseessä olevien kahden tuomarin toimikausi päättyi syyskuussa 1998, ei ole tältä osin mitään merkitystä. Se, mitä tapahtuisi, jollei neuvotteluja saatettaisi päätökseen 17.9.1998 mennessä, oli selvästi ja tarkasti ennakoitavissa, sillä siinä tapauksessa kolme jäljelle jäänyttä tuomaria antaisi tuomion.

Asian arviointi

21. Valittajan väitteet perustuvat mielestäni työjärjestyksen virheelliseen tulkintaan. Valittajan esiin tuomaa periaatetta, jonka mukaan "sen, jonka ei kuulu osallistua päätöksentekoon, ei pidä osallistua myöskään neuvotteluihin", ei voida johtaa valittajan mainitsemista työjärjestyksen määräyksistä.

22. Työjärjestyksen 32 artiklan 1 kohdassa pikemminkin säännellään selvästi vain sellaista tilannetta, jossa yhden tai useamman tuomarin eroamisen vuoksi tuomareita olisi päätöstä tehtäessä parillinen määrä, jolloin ei välttämättä pystytä tekemään työjärjestyksen 33 artiklan 5 kohdassa edellytettyä enemmistöpäätöstä. Näin tapahtui asiassa Finsider,[9] kuten valittaja on aivan oikein todennut. Se, että kaksi erovuorossa ollutta jaoston jäsentä jätti tehtävänsä, ei nyt esillä olevassa asiassa kuitenkaan merkitse, että olisi sovellettava työjärjestyksen 32 artiklan 1 kohtaa, sillä he erosivat toimikautensa päättymisen johdosta, ja jaostoon jäi pariton määrä tuomareita.

23. Työjärjestyksessä ei kaiken kaikkiaan ole mitään yleisiä määräyksiä siitä, miten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on meneteltävä, kun yksi tai useampia tuomareita eroaa vireillä olevan oikeudenkäynnin aikana. Nyt valitun ratkaisun, jonka mukaan oikeudenkäyntiä jatketaan jäljellä olevalla tuomareiden määrällä, on näin ollen lähtökohtaisesti katsottava olevan sopusoinnussa työjärjestyksen kanssa, jollei se ole ristiriidassa niiden erityismääräysten kanssa, jotka koskevat tuomareiden estymistä oikeudenkäynnin aikana.

24. Nämä jaostojen päätöksentekoa koskevat erityismääräykset sisältyvät työjärjestyksen 32 artiklan 1 ja 3 kohtaan ja 33 artiklan 2 kohtaan. Näiden määräysten mukaan neuvotteluissa on oltava pariton määrä tuomareita (32 artiklan 1 kohta), tuomareita on oltava vähintään kolme (32 artiklan 3 kohta) ja neuvotteluihin saavat osallistua ainoastaan suulliseen käsittelyyn osallistuneet tuomarit (33 artiklan 2 kohta). Päätöksentekoon osallistuminen edellyttää osallistumista lopulliseen keskusteluun (33 artiklan 5 kohta). Kaikki edellytykset ovat täyttyneet nyt esillä olevassa asiassa. Tuomiossa on näin ollen ne allekirjoitukset, jotka ovat työjärjestyksen 82 artiklan 2 kohdan mukaan muodollisesti pätevän tuomion edellytys, eli (vain) niiden tuomareiden allekirjoitukset, jotka — kuten edellä on osoitettu — olivat sääntöjenmukaisesti osallistuneet lopulliseen keskusteluun ja päätöksentekoon.

25. Valittaja haluaa ilmeisesti mennä pidemmälle ja väittää, että koska työjärjestyksessä ei ole yleisiä määräyksiä sen varalta, että tuomarit eroavat oikeudenkäynnin kuluessa, siinä on aukkoja, mikä joka tapauksessa mahdollistaa väärinkäytökset silloin, kun eroaminen on ennakoitavissa (esimerkiksi toimikauden päättymisen vuoksi). Valittajan mukaan työjärjestystä olisi näin ollen tulkittava täydentävästi niin, että jaoston kokoonpanon pitäisi suullisen käsittelyn jälkeen pysyä samana koko neuvotteluvaiheen ajan tuomiota koskevan päätöksen tekemiseen saakka.

26. Tässä yhteydessä ei ole syytä tarkastella perusteellisemmin sitä, onko "oikeus oi-

9 — Mainittu edellä alaviitteessä 8.

keudenkäyntiin laillisessa tuomioistuimessa", sellaisena kuin valittaja sen ilmeisesti ymmärtää ja sellaisena kuin valittaja vetoaa siihen perustellakseen vaatimansa täydentävän tulkinnan tarpeellisuutta, ylipäänsä osa yhteisön oikeutta. [10]

27. Työjärjestyksellä pyritään turvaamaan sääntöjenmukaiseen oikeussuojajärjestelmään liittyvät intressit. Se puhtaasti hypoteettinen mahdollisuus, [11] että siihen, mikä on jaostojen kokoonpano lopullisessa keskustelussa ja tuomiota koskevaa päätöstä tehtäessä, vaikutettaisiin vahvistamalla näiden aikataulu niin, että huomioon otetaan yksittäisten jäsenten toimikauden päättyminen, ei kuitenkaan sellaisenaan riitä valittajan puoltaman työjärjestyksen tulkinnan tueksi.

28. Valittajan työjärjestykselle asettaman vaatimuksen epätarkoituksenmukaisuus ilmenee sen seurauksista. Sen varmistamiseksi, että jaoston jäsenten toimikauden ollessa päättymässä neuvotteluihin osallistuvat vain ne tuomarit, jotka voivat osallistua myös tuomiota koskevan päätöksen tekoon, on nimittäin vain kaksi mahdollisuutta, joista ensimmäinen on se, että neuvottelujen ja tuomiota koskevan päätöksen tekemisen on välttämättä tapahduttava ennen eroavien tuomareiden toimikauden päättymistä, kuten valittaja ilmeisesti ehdottaa, ja toinen on se, että lähiaikoina eroamassa olevat tuomarit on jätettävä neuvottelujen ja tuomioita koskevan päätöksenteon ulkopuolelle jo ennen toimikautensa päättymistä.

29. Asianmukaiseen oikeussuojaan liittyvä intressi kuitenkin edellyttää, ettei tuomareiden ennen tuomion antamista käymien neuvottelujen kestoa todellakaan voida lyhentää pelkästään sen vuoksi, että yhden tai useamman tuomarin toimikausi on päättymässä. Sen osalta, voidaanko kyseiset tuomarit sulkea neuvottelujen ja päätöksenteon ulkopuolelle, riittää, kun todetaan, että tuomareiden osallistuminen neuvotteluihin ja tuomioita koskevien päätösten tekoon on keskeinen osa heidän toimintaansa. Erovuorossa olevien tuomareiden sulkeminen ulkopuolelle merkitsee tältä kannalta katsottuna sitä, että heidän toimikauttaan vaaditaan päättyväksi ennenaikaisesti.

30. Tämän vuoksi on katsottava, että periaate, jonka mukaan sen, joka ei voi osallistua päätöksentekoon, ei pidä osallistua myöskään neuvotteluihin, ei saa mitään tukea työjärjestyksestä, koska on olemassa yleisempiä, työjärjestyksellä suojattuja intressejä, jotka liittyvät sääntöjenmukaiseen oikeussuojaan.

31. Koska jaoston kokoonpano on päätöstä tehtäessä muutenkin ollut työjärjestyksen mukainen, menettelyvirheitä ei ole tapahtunut.

10 — Asia C-7/94, Gaal, tuomio 4.5.1995 (Kok. 1995, s. I-1031).

11 — Onko oletettava, että jaoston puheenjohtaja on nyt esillä olevassa asiassa vahvistanut neuvottelujen ja päätöksenteon aikataulun sellaiseksi, ettei hän *itse* pysty vaikuttamaan tuomiota koskevan päätöksen tekoon, koska hänen eronsa oli ennakoitavissa?

32. *Ensimmäinen* valitusperuste, jonka mukaan jaoston kokoonpano on ollut virheellinen, on näin ollen hylättävä *perusteettomana*.

2. Näytön hankkimista koskevan pyynnön hylkääminen (*toinen* valitusperuste)

Asianosaisten lausumat

33. *Valittajan* mukaan EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 24 artiklaa ja työjärjestyksen 65 artiklaa on rikottu, koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole hyväksynyt valituksenalaisen tuomion 109 kohdassa toistettua valittajan pyyntöä, joka koski komission pöytäkirjan alkuperäiskappaleen esittämistä, jotta valittaja olisi voinut tutustua siihen. Valittajan mukaan tällä alkuperäiskappaleella olisi voitu osoittaa, ettei komissio ollut päätöstä tehdessään päätösvaltainen.

34. Valittaja toteaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on komission jäsenten läsnäoloa koskevan näytön osalta virheellisesti tyytynyt tulkitsemaan pöytäkirjan otteita, vaikka nämä sisälsivät ristiriitaisia tietoja. Pöytäkirjan sivulla 40 on todettu, että "komission jäsenten poissaollessa" läsnä oli ollut kaksi kabinetin päällikköä ja yksi kabinetin jäsen, vaikka pöytäkirjan sivulla 2 on todettu, että kyseiset komission jäsenet olivat itse läsnä.

35. Valittajan mukaan tosiseikkojen täydellistä selvittämistä koskeva periaate edellytti, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt antaa pöytäkirjan täydellinen alkuperäiskappale tutustuttavaksi ja tutkia se, ennen kuin pöytäkirjan otteen sanamuodossa havaittu ristiriita "poistetaan merkityssisältöä muuttavalla tulkinnalla".

36. Valittaja huomauttaa, ettei pöytäkirjan ote sisältänyt ratkaisevassa asemassa olevan XXV kohdan (päätöstä koskevat neuvottelut) osalta sen enempää yhden tai useamman komission jäsenen ehdotusta, jota edellytetään komission työjärjestyksen 6 artiklan 1 kohdassa, kuin äänestyksen tulostakaan.

37. Valittajan mielestä pöytäkirjan täydellisen alkuperäiskappaleen esittäminen olisi lisäksi ollut välttämätöntä sen vuoksi, että valittaja olisi pystynyt selvittämään, riittikö pöytäkirja näytöksi siitä, että riidanalaisen päätöksen pätevyyden edellytykset olivat täyttyneet.

38. *Komissio* väittää aluksi, että väite on jätettävä tutkimatta, koska ensimmäisen

oikeusasteen tuomioistuimella on yksinomainen toimivalta tosiseikkojen toteamisen ja sille esitettyjen todistuskeinojen arvioinnin osalta.

39. Komission mielestä valittajan arvostelu, joka kohdistuu siihen, miten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinnut pöytäkirjaa, on lisäksi perusteetonta. Se, että K:hon on viitattu kabinetin jäsenenä, joka oli osallistunut komission istuntoon erään komission jäsenen "poissaollessa", ei merkitse, etteikö komission jäsen olisi osallistunut istuntoon. Pöytäkirjan sivulla 34 todetaan, että kyseinen komission jäsen oli osallistunut istuntoon.

40. Komission mukaan valittaja ei selvitä, mitä lisätietoja täydellisen alkuperäiskappaleen esittämisestä saataisiin verrattuna siihen jäljennökseen, jonka otteisiin valittaja on saanut tutustua. Koska ei ole mitään vakavasti otettavia todisteita siitä, ettei kyseinen jäljennös voisi olla asianmukainen otteen muodossa oleva jäljennös, on sovellettava yhteisön tointen pätevyysolettamaa. Komission mielestä ei ole ollut mitään sellaista tulkintaan liittyvää epäselvyyttä, joka olisi edellyttänyt uusia selvittämistoimia.

Asian arviointi

41. Näytön hankkimista koskevan pyynnön lainvastaista hylkäämistä koskevalla väitteellä ensi arviolta moititaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta menettelyvirheestä (EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 51 artikla), joten tällainen valitusperuste voidaan joka tapauksessa ottaa tutkittavaksi, jos katsotaan, että on olemassa prosessioikeudellinen periaate, jonka perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tiettyjen edellytysten täyttyessä velvollinen hyväksymään näytön hankkimista koskevat pyynnöt.

42. Valittaja ilmeisesti johtaa tällaisen periaatteen siitä "tosiseikkojen täydellistä selvittämistä koskevasta periaatteesta", johon se on viitannut. EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 24 artiklassa, johon valittaja vetoaa käsityksensä tueksi, kuitenkin todetaan vain, että yhteisöjen tuomioistuin (nyt esillä olevassa asiassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin) "voi" vaatia asianosaisia toimittamaan "kaikki sen haluamat asiakirjat". Asiassa merkityksellisestä yhteisön oikeudesta ei siten todellakaan voida päätellä näin yleisluonteisesti, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi pääsääntöisesti velvollinen hyväksymään asianosaisen pyynnöt näytön hankkimisesta. Kysymys ei siis selvästikään ole menettelyvirhettä koskevasta väitteestä, joten valitusperuste on jätettävä tutkimatta.

43. Mielestäni voidaan jopa pohtia, eikö valitusperuste, jonka otsikko on "näytön hankkimista koskevan pyynnön hylkääminen", pitäisi jo lähtökohtaisesti jättää tutkimatta.

44. Silloin, kun valitusperusteena on "näytön hankkimista koskevan pyynnön hylkääminen", on nimittäin useimmiten kysymys siitä, että asianosainen yksinkertaisesti väittää, että ensimmäisen oikeus-

asteen tuomioistuin on arvioinut muita oikeudenkäynnin kuluessa käytettyjä todistuskeinoja virheellisesti, koska se on esimerkiksi pitänyt niiden sisältöä täydellisenä näyttönä tietyistä tosiseikoista siitä huolimatta, että on tarjottu lisänäyttöä tai vastakkaista näyttöä (joka on kuitenkin "jätetty huomiotta") huolimatta. Jos sitä, miten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on arvioinut näyttöä, arvostellaan tällä tavalla, valitusperuste on jätettävä tutkimatta, jollei siinä väitetä, että todisteet on otettu huomioon vääristyneellä tavalla. [12]

45. Tämän vuoksi katson, että valitusperuste, jonka otsikko on "näytön hankkimista koskevan pyynnön hylkääminen", on joka tapauksessa jätettävä tutkimatta, jos valittaja todellisuudessa pyrkii riitauttamaan *aineellisesti* sen, miten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on arvioinut muita todistuskeinoja. [13]

46. Nyt esillä oleva asia on esimerkki tästä, sillä valittaja selvästi kyseenalaistaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsityksen, jonka mukaan pöytäkirjan otteiden jäljennösten perusteella voidaan ratkaista, oliko komissiossa päätösvaltaisuuden edellyttämä määrä jäseniä päätöstä tehtäessä. *Toisella* valitusperusteellaan valittaja näin ollen todellisuudessa arvostelee sitä, miten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on arvioinut näyttöä, [14] vaikkei se olekaan muotoillut valitusperustettaan näin. [15]

47. *Toinen* valitusperuste, jolla yleisesti ottaen arvostellaan "näytön hankkimista koskevan pyynnön hylkäämistä", on näin ollen *jätettävä tutkimatta.*

Toissijaisesti sen tutkiminen, onko valitusperuste perusteltu

48. Yhteisöjen tuomioistuin ei vielä ole oikeuskäytännössään [16] ottanut periaatteellisella tasolla kantaa siihen, voidaanko vastaavalla tavalla esiin tuodut valitusperusteet ottaa tutkittaviksi. Se on kuitenkin vastaavien väitteiden osalta tutkinut, ovatko ne perusteltuja. [17] Siltä varalta, ettei yhteisöjen tuomioistuin yhdy edellä esittämiini perusteluihin, joiden mukaan valitusperuste on jätettävä tutkimatta, tarkastelen — lyhyesti, kuten asia vaatii — sitä, onko toinen valitusperuste perusteltu.

12 — Jos "näytön hankkimista koskevan pyynnön hylkäämistä" pidettäisiin tällaisissa tapauksissa valitusperusteena, joka voidaan ottaa tutkittavaksi, käytännöllisesti katsoen kaikkiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tosiseikoista tekemiin arviointeihin voitaisiin hakea muutosta, jos pyyntö on hylätty, edellyttäen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyssä menettelyssä on esitetty nimenomainen pyyntö.

13 — On myös mahdollista, että "näytön hankkimista koskevan pyynnön hylkäämistä" koskevalla valitusperusteella vedotaan aineellisen oikeuden rikkomiseen, jos väitetään, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on sen johdosta, ettei se ole toteuttanut tiettyä selvittämistointa, antanut sen vaikutelman, että se on sivuuttanut jonkin oikeuskysymyksen tai ei ole tutkinut sitä sääntöjenmukaisesti, vaikkei tämä vaihtoehto olekaan relevantti nyt esillä olevassa asiassa. Tällaisesta tapauksesta olisi kysymys esimerkiksi silloin, kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta arvostellaan siitä, ettei se ole sallinut näytön esittämistä tosiseikoista, joilla olisi pystytty näyttämään oikeudellinen väite toteen. Aineellisen oikeuden puutteellista tai oikeudellisesti virheellistä soveltamista koskeva väite on kuitenkin itsessään sellainen valitusperuste, joka voidaan ottaa tutkittavaksi, joten myöskään näissä tapauksissa ei yleensä ole tarvetta vedota erilliseen valitusperusteeseen, joka koskee "näytön hankkimista koskevan pyynnön hylkäämistä".

14 — Ks. jäljempänä 64 kohta.

15 — Ks. sitä vastoin väitteet, joita asian C-196/99 P, Aristrain v. komissio (Tuomio 2. lokakuuta 2003, Kok. 2003, s. I-11005, s. I-11011) valittaja on esittänyt; tältä osin ks. em. asiassa tänään esittämäni ratkaisuehdotuksen 23 kohta.

16 — Menettelyvirhettä koskevan valitusperusteen tutkittavaksi ottamisen osalta ks. julkisasiamies Léger'n asiassa C-185/95 P, Baustahlgewebe v. komissio, 3.2.1998 esittämä ratkaisuehdotus (tuomio 17.12.1998, Kok. 1998, s. I-8417).

17 — Se, voitiinko väitteet ottaa tutkittaviksi, ei ilmeisesti ollut kyseenalaista, tai oli implisiittisesti todettu, että ne voitiin ottaa tutkittaviksi.

49. Asiassa Baustahlgewebe vastaan komissio antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin on näytön hankkimista koskevan pyynnön hylkäämistä koskevan väitteen osalta tutkinut "[kyseessä olevan asian] olosuhteet" ja todennut, että, "ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointia siitä, oliko [eräitä henkilöitä] tarpeen kuulla — — , ei voida kyseenalaistaa". [18]

50. Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa Connolly vastaan komissio antamassaan tuomiossa katsonut näytön hankkimista koskevan pyynnön lainvastaista hylkäämistä koskevan väitteen osalta, että "on todettava yleisesti, että tuomioistuimen vakuuttamiseksi asianosaisen väitteestä tai ainakin siitä, että se ryhtyisi suoraan toimenpiteisiin näytön hankkimiseksi, ei riitä, että asianosainen vetoaa tiettyihin tosiseikkoihin väitteensä tueksi, vaan lisäksi on esitettävä riittävän täsmällisiä, objektiivisia ja yhtäpitäviä todisteita, jotka tukevat näiden seikkojen todenmukaisuutta tai todennäköisyyttä". [19]

51. Yhteisöjen tuomioistuimen kanta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen menettelyssä toteutettavia selvittämistoimia koskevaan työnjakoon on näin ollen se, että asianosaisen, joka haluaa saada todistuskeinon käyttöön menettelyssä, on esitettävä näytöllä tuettu selvitys siitä, mitkä tosiseikat on sen mielestä näytettävä toteen, ja siitä, että nämä seikat ovat vähintäänkin todennäköisiä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kuuluu arvioida näytön hankkimista koskevan pyynnön tarkoituksenmukaisuutta.

18 — Edellä alaviitteessä 16 mainittu asia Baustahlgewebe v. komissio, tuomion 68 kohta.

19 — Asia C-274/99 P, Connolly v. komissio, tuomio 6.3.2001 (Kok. 2001, s. I-1611, 113 kohta).

52. Nyt esillä olevassa asiassa valittaja ei ole ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen menettelyssä esittänyt edes tällaista näytöllä tuettua selvitystä. Valittaja on omankin ilmoituksensa mukaan vaatinut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelta selvittämistointa (pöytäkirjan alkuperäiskappaleen esittämistä) ainoastaan pystyäkseen tarkastamaan, *voiko* pöytäkirja toimia näyttönä siitä, että komissiossa oli päätöstä tehtäessä päätösvaltaisuuden edellyttämä määrä jäseniä. Valittaja ei näin ollen ole esittänyt mitään todisteita sellaisista konkreettisista tosiseikoista, jotka olisi voitu näyttää toteen vain pöytäkirjan täydellisellä alkuperäiskappaleella.

53. Jos yhteisöjen tuomioistuin katsoo, että *toinen* valitusperuste, joka koskee näytön hankkimista koskevan pyynnön hylkäämistä, voidaan ottaa tutkittavaksi, se on kuitenkin hylättävä *perusteettomana.*

B *Valitusperusteet, jotka koskevat päätöksen muodollisen lainmukaisuuden oikeudellisesti virheellistä arviointia*

1. Menettelyllisten oikeuksien loukkaaminen komission toiminnassa (*neljäs* valitusperuste)

Asianosaisten lausumat

54. *Valittaja* arvostelee valituksenalaisen tuomion 88 kohtaa ja väittää ensimmäisen

oikeusasteen tuomioistuimen todenneen, ettei komission omaan osuuteensa kohdistaman tutkinnan puutteellisuus merkinnyt, että valittajan puolustautumisoikeuksia olisi loukattu. Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tältä osin tukeutunut pääasiallisesti siihen, että pääosasto IV:llä oli oikeus luottaa pääosasto III:n asiakirjoihin ilman, että sen olisi pitänyt itse varmistua niiden paikkansapitävyydestä. Valittajan mielestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on näin toimiessaan tehnyt oikeudellisen virheen.

55. *Komissio* katsoo, että väite on jätettävä tutkimatta, sillä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 88 kohdassa esittämä toteamus, jonka mukaan selvitykset olivat olleet täsmällisiä ja yksityiskohtaisia, joten pääosasto IV:llä ei ollut aihetta tutkia niitä itse, kuuluu tosiseikkojen toteamiseen ja jää siten yhteisöjen tuomioistuimen harjoittaman valvonnan ulkopuolelle.

Asian arviointi

56. Koska valittajan väitteet vastaavat olennaisilta osiltaan valittaja Thyssen Stahl AG:n asiassa C-194/99 P esittämiä väitteitä, viittaan viimeksi mainitussa asiassa tänään esittämäni ratkaisuehdotuksen 21 kohtaan ja sitä seuraaviin kohtiin niiden syiden osalta, joiden perusteella *neljäs* valitusperuste on jätettävä tutkimatta. Nämä syyt pätevät samalla tavoin nyt esillä olevassa asiassa.

57. *Neljäs* valitusperuste, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jättänyt huomiotta, että komissio oli loukannut valittajan puolustautumisoikeuksia, on näin ollen *jätettävä tutkimatta.*

2. Komission päätöksen todistusvoimaiseksi saattamisen sääntöjenmukaisuus ja tiedoksi annetun version ja päätökseen sisältyvän version sisällöllinen yhtäpitävyys (*kolmas* valitusperuste)

Asianosaisten lausumat

58. *Valittaja* väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisia virheitä katsoessaan, että päätös oli tehty sääntöjenmukaisesti, ja päätöksen sisältöä todetessaan. Valittajan mukaan päätös ei itsessään ilmene ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käytettävissä olleesta pöytäkirjasta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on komission oikeudenkäyntiasiamiesten esittämien toteen näyttämättömien tietojen perusteella päinvastoin päätellyt valituksenalaisen tuomion 139 kohdassa, että hyväksytyn päätöksen sisältö voidaan todeta jo sellaisesta asiakirjasta, joka on fyysisesti säilytetty pöytäkirjan yhteydessä.

59. Valittajan mukaan tämä ei riitä perustaksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esiin tuomalle "yhteisön tointen pätevyysolettamalle" silloin, kun yhteisön toimen sisällöstä on epäselvyyttä sen johdosta, ettei pöytäkirjaa ole tehty sääntöjenmukaisesti.

60. Valittaja huomauttaa, ettei esitetyistä pöytäkirjan jäljennöksistä myöskään ilmennyt, oliko komissiossa päätöstä tehtäessä päätösvaltaisuuden edellyttämä määrä jäseniä.

61. *Komission* mukaan väite on jätettävä tutkimatta, koska valittaja riitauttaa sillä tosiseikkoja koskevat toteamukset ja todisteiden arvioinnin, jotka kuuluvat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan.

62. Toissijaisesti komissio toteaa, ettei vuoden 1993 työjärjestyksen 16 artiklan 1 kohdassa vaadita, että päätöksen on ilmettävä pöytäkirjasta, vaan riittää, että päätös "liitetään" pöytäkirjaan.

63. Komissio katsoo, että myös väite, jonka mukaan pöytäkirjan jäljennöksestä ei ilmene, oliko komissio päätösvaltainen, on jätettävä tutkimatta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 111—124 kohdassa todennut tämän seikan arvioituaan perusteellisesti näyttöä, jota se oli vaatinut pystyäkseen ratkaisemaan tältä osin esitetyt väitteet.

Asian arviointi

64. Koska valittajan väitteet vastaavat olennaisilta osiltaan valittaja Thyssen Stahl AG:n asiassa C-194/99 P esittämiä väitteitä, viittaan viimeksi mainitussa asiassa tänään esittämäni ratkaisuehdotuksen 52 kohtaan ja sitä seuraaviin kohtiin sekä 63 kohtaan ja sitä seuraaviin kohtiin niiden syiden osalta, joiden perusteella *kolmas* valitusperuste on jätettävä tutkimatta. Nämä syyt pätevät samalla tavoin nyt esillä olevassa asiassa.

65. *Kolmas* valitusperuste, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jättänyt huomiotta, ettei komissio ollut päätösvaltainen ja ettei komission päätöstä ollut saatettu todistusvoimaiseksi sääntöjenmukaisesti, on näin ollen *jätettävä tutkimatta.*

C *Valitusperusteet, joiden mukaan päätöksen aineellista sääntöjenmukaisuutta on arvioitu oikeudellisesti virheellisellä tavalla*

1. Tietojenvaihtojärjestelmään osallistumisesta johtuva erillinen kilpailusääntöjen rikkominen (*seitsemäs* valitusperuste)

Asianosaisten lausumat

66. *Valittajan* mukaan valituksenalaisen tuomion 373 kohdasta ilmenee komission

todenneen suullisen käsittelyn aikana, ettei riidanalaista tietojenvaihtojärjestelmää voida pitää EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdan erillisenä rikkomisena, mikä vastaa täsmälleen sitä oikeudellista käsitystä, jota valittaja puolsi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyssä oikeudenkäynnissä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on siis lausunut tietojenvaihtojärjestelmän erillisyydestä, vaikkei tämä seikka enää kuulunut sen valvontavaltaan. Valittajan mielestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on näin ollen lausunut kanteen ulkopuolisista seikoista ja siten rikkonut menettelysääntöjä.

67. Valittaja on lisäksi sitä mieltä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinnut EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklaa väärin katsoessaan, että tietojenvaihtojärjestelmä täyttää tässä artiklassa tarkoitetun kilpailua rajoittavan menettelytavan tunnusmerkistön erillisenä tekona. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen pitäessään riittävänä, että tietojenvaihtojärjestelmä on *omiaan* vaikuttamaan yritysten käyttäytymiseen, vaikka EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklassa edellytetään, että tietojenvaihtojärjestelmällä *pyritään* tähän.

68. Komission väitteestä, jonka mukaan se, oliko tietojenvaihtojärjestelmällä erillistä merkitystä, liittyy tosiseikkojen toteamiseen, johon ei voida hakea muutosta, valittaja toteaa, että kysymys erillisyydestä voidaan ratkaista oikeudellisilla arviointiperusteilla tutkimatta tosiseikkoja.

69. Valittaja huomauttaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 691 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa todennut, että komissio oli yliarvioinut tietojenvaihtojärjestelmän vaikutukset hintojen vahvistamiseen, ja alentanut sakkoa vastaavasti. Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi kuitenkin pitänyt samoista syistä poistaa myös valituksenalaisen tuomion 634 kohdassa mainittu erillinen 2 580 000 ecun suuruinen sakko, joka oli määrätty tietojenvaihtojärjestelmään osallistumisesta, tai ainakin alentaa sitä huomattavasti.

70. Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole toiminut näin, se on valittajan mielestä rikkonut kaksinkertaisen seuraamuksen määräämiskieltoa. Kiellon rikkomiseen on valittajan mukaan lisäksi voitu vedota vasta valituksessa, koska komissio on vasta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen antamassaan vastauksessa peruuttanut kantansa, jonka mukaan tietojenvaihtojärjestelmään osallistumista on pidettävä EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan erillisenä rikkomisena.

71. *Komissio* katsoo, että valitusperuste on jätettävä tutkimatta siltä osin kuin se perustuu valituksenalaisen tuomion 373 kohdassa tarkasteltuun komission toteamukseen, jonka tämä esitti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyssä oikeudenkäynnissä (ja joka koski sitä, onko tietojenvaihtojärjestelmään osallistumista pidettävä erillisenä kilpailusääntöjen rikkomisena). Komission mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen oli valvottava komission päätöksen lainmukaisuutta, eivätkä komission oikeudenkäyntimenettelyssä esittämät toteamukset sitoneet sitä.

72. Komissio huomauttaa, että kuten valituksenalaisen tuomion 374—380 kohdasta ilmenee, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on täytynyt arvioida tosiseikkoja voidakseen luonnehtia tietojenvaihtojärjestelmää erilliseksi rikkomiseksi, joten valitusperuste on myös tästä syystä jätettävä tutkimatta.

73. Komission mielestä valitusperuste on jätettävä tutkimatta myös siltä osin kuin valittaja tukeutuu kaksinkertaisen seuraamuksen määräämiskieltoon. Komission mukaan valituksenalaisen tuomion 708 ja 709 kohdasta ilmenee, että tällainen väite on esitetty jo ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, vaikkakin eri perusteella. Vastauskirjelmässään komissio kuitenkin toteaa, että valittaja olisi voinut vedota kaksinkertaisen seuraamuksen määräämiseen jo ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja että valitusperuste on tästä syystä jätettävä tutkimatta.

74. Komission mukaan valitusperuste on lisäksi perusteeton siltä osin kuin se koskee tietojenvaihtojärjestelmän vaikutuksia. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei valituksenalaisen tuomion 691 ja 692 kohdassa viittaa tietojenvaihtojärjestelmään vaan yleisluonteiseen ja sitomattomaan näkemysten vaihtoon, joka koski yritysten hintaodotuksia ja jota pääosasto III oli pitänyt sallittuna. Koska yritykset kuitenkin olivat säännöllisesti ja komissiolta salassa vaihtaneet tuoreita, jaoteltuja ja yrityskohtaisia numerotietoja tilauksista ja toimituksista, ne olivat menneet selvästi pidemmälle kuin pelkästään vaihtaneet hintaennusteita koskevia näkemyksiä. Se, että hintojen vahvistamista koskevien sopimusten taloudelliset vaikutukset olisivat olleet vähäisempiä, jos yritykset olisivat harjoittaneet pelkästään sellaista näkemysten vaihtoa, jota pääosasto III oli pitänyt sallittuna, ei millään tavalla liity valittajalle tietojenvaihtojärjestelmään osallistumisesta määrätyn sakon vahvistamiseen ja laskemiseen.

75. Komissio toteaa lisäksi, että koska tietojenvaihtojärjestelmään osallistumista oli pidettävä erillisenä rikkomisena, siitä voitiin määrätä erillinen sakko.

Asian arviointi

76. *Seitsemännen* valitusperusteensa ensimmäisessä osassa valittaja väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ylittäneen toimivaltansa siten, että se on toteamuksellaan, jonka mukaan tietojenvaihtojärjestelmään osallistumista oli pidettävä EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdan erillisenä rikkomisena, ylittänyt päätöksen sisällön, sellaisena kuin komissio on itse ymmärtänyt sen, kun asiaa on käsitelty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa.

77. Valittaja ei näin ollen arvostele sitä, että EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohtaa olisi tulkittu oikeudellisesti virheellisellä tavalla, vaan sitä, että EHTY:n perustamissopimuksen 33 artiklaa on rikottu.

78. Koska valittajan väitteet vastaavat olennaisilta osiltaan valittaja Thyssen Stahl AG:n asiassa C-194/99 P esittämiä väitteitä, viittaan viimeksi mainitussa asiassa tänään esittämäni ratkaisuehdotuksen 89 kohtaan ja sitä seuraaviin kohtiin niiden syiden osalta, joiden perusteella *seitsemännen* valitusperusteen ensimmäinen osa on hylättävä perusteettomana. Nämä syyt pätevät samalla tavoin nyt esillä olevassa asiassa.

79. *Seitsemännen* valitusperusteen ensimmäinen osa, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ylittänyt toimivaltansa, on näin ollen hylättävä *perusteettomana.*

80. *Seitsemännen* valitusperusteensa toisessa osassa valittaja väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen jättäneen huomiotta, ettei tietojenvaihtojärjestelmään osallistumisen muodossa tapahtunut kilpailusääntöjen rikkominen ollut erillinen rikkominen. Myös väite, joka koskee lainvastaista kaksinkertaisen seuraamuksen määräämistä, perustuu käsitykseen, ettei tietojenvaihtojärjestelmään osallistuminen ole mikään erillinen kilpailunsääntöjen rikkominen.

81. Katson komission kannan vastaisesti, että valitusperuste voidaan ottaa tutkittavaksi siltä osin kuin se koskee sitä perustavanlaatuista kysymystä, täyttääkö tietty käyttäytyminen EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdan mukaisen tunnusmerkistön, ja siis oikeuskysymystä. Komission oikeudenkäyntiväitteestä, jonka mukaan valitusperuste on jätettävä tutkimatta sen vuoksi, että siinä toistetaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyssä oikeudenkäynnissä jo esitettyjä väitteitä, (ja jonka yhteydessä komissio samalla vetoaa uusien perusteiden esittämiskieltoon) on pelkästään todettava, että valittaja viittaa seitsemännen valitusperusteen toisen osan perusteluissaan nimenomaisesti argumentaatioon, johon vasta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tukeutunut perustellakseen kantaa, jonka mukaan kysymys oli EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdan erillisestä rikkomisesta, joten valittajan ei voida katsoa toistaneen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyssä oikeudenkäynnissä esittämiään väitteitä.

82. Koska valittajan väitteet vastaavat olennaisilta osiltaan valittaja Thyssen Stahl AG:n asiassa C-194/99 P esittämiä väitteitä, viittaan viimeksi mainitussa asiassa tänään esittämäni ratkaisuehdotuksen 109 kohtaan ja sitä seuraaviin kohtiin niiden syiden osalta, joiden perusteella *seitsemännen* valitusperusteen toinen osa on hylättävä perusteettomana. Nämä syyt pätevät samalla tavoin nyt esillä olevassa asiassa.

83. On siis katsottava, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsitystä, jonka mukaan tietojenvaihtojärjestelmään osallistumista oli pidettävä erillisenä kilpailusääntöjen rikkomisena, voida arvos-

tella oikeudellisesti. Kaksinkertaisen seuraamuksen määräämistä koskevaa väitettä, joka perustuu päinvastaiseen käsitykseen, ei näin ollen ole tarpeen käsitellä.

84. Myös *seitsemännen* valitusperusteen toinen osa, jossa arvostellaan sen huomiotta jättämistä, ettei kysymys ollut erillisestä kilpailusääntöjen rikkomisesta, ja lainvastaista kaksinkertaisen seuraamuksen määräämistä, on näin ollen hylättävä *perusteettomana.*

85. *Seitsemännen* valitusperusteensa kolmannessa osassa valittaja väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toimineen virheellisesti, koska se ei ole alentanut tietojenvaihtojärjestelmään osallistumisesta määrättyä sakon osaa, vaikka syyt, joiden vuoksi oli perusteltua alentaa hintojen vahvistamisesta määrättyä sakon osaa, olisivat koskeneet myös tietojenvaihtojärjestelmää. Valittaja ei siten arvostele EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdan vaan tämän artiklan 5 kohdan virheellistä tulkintaa (sakon määrän vahvistaminen).

86. Koska näin tarkasteltuina valittajan väitteet vastaavat olennaisilta osiltaan valittaja Thyssen Stahl AG:n asiassa C-194/99 P esittämiä väitteitä, viittaan viimeksi mainitussa asiassa tänään esittämäni ratkaisuehdotuksen 205 kohtaan ja sitä seuraaviin kohtiin niiden syiden osalta, joiden perusteella *seitsemännen* valitusperusteen kolmas osa on jätettävä tutkimatta.

Nämä syyt pätevät samalla tavoin nyt esillä olevassa asiassa.

87. *Seitsemännen* valitusperusteen kolmas osa, jonka mukaan EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohtaa on sakon määrää vahvistettaessa tulkittu virheellisesti, on näin ollen *jätettävä tutkimatta.*

88. *Seitsemäs* valitusperuste on näin ollen *jätettävä* osittain *tutkimatta* ja muilta osin hylättävä *perusteettomana.*

2. Tietojenvaihtojärjestelmän kielteinen vaikutus EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklassa tarkoitettuun "tavanomaiseen kilpailuun" (*kuudes* valitusperuste)

Asianosaisten lausumat

89. *Valittajan* mielestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oi-

keudellisen virheen katsoessaan, ettei EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdan lainsäädännöllinen yhteys muihin EHTY:n perustamissopimuksen määräyksiin, esimerkiksi 60 ja 46—48 artiklaan, vaikuttanut millään tavalla 65 artiklan 1 kohdan tulkintaan. EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua "tavanomaista kilpailua" on mahdoton määritellä ottamatta huomioon komission ja kyseessä olevien yritysten käsityksiä, jotka olivat asiassa kyseessä olevana ajankohtana yhtäpitäviä. Koska myös pääosasto III:n käsityksen mukaan tietty terästeollisuusyritysten välinen tietojen vaihto oli tarpeen, jotta komissio olisi pystynyt hoitamaan EHTY:n perustamissopimuksen mukaiset tehtävänsä, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt katsoa, ettei EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 1 kohdalla suojattu "tavanomainen kilpailu" voinut olla samaa kilpailua kuin se, jota suojataan EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdalla.

90. Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut, että myös senkaltainen näkemysten vaihto, jota yritykset harjoittivat hintaennusteidensa osalta ja jota pääosasto III oli pitänyt sallittuna, olisi voinut johtaa sen suurusluokan hinnankorotuksiin, joita markkinoilla havaittiin asiassa kyseessä olevana ajankohtana, ja se on tämän vuoksi alentanut sakkoa 15 prosentilla. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valittajan mielestä kuitenkin tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, ettei ole tarpeen selvittää, missä laajuudessa yritykset olisivat saaneet 65 artiklan 1 kohtaa rikkomatta vaihtaa yrityskohtaisia tietoja valmistelakseen konsultaatiotapaamisia komission kanssa. Pääosasto III:n toiminta avoimuuden edistämiseksi on valittajan mukaan otettava huomioon jo tavanomaisen kilpailun käsitettä tulkittaessa eikä vasta rikkomisen vaikutusten yhteydessä.

91. *Komission* mielestä väite on perusteeton. Tavanomaisen kilpailun käsite ei ole komission määräysvallassa. Pääosasto III:n käyttäytyminen on voinut saada aikaan eräänlaista epätietoisuutta tavanomaisen kilpailun käsitteen sisällöstä, mutta se ei ole voinut muuttaa itse käsitettä, sillä käsitteen tulkinta voi perustua vain itse perustamissopimukseen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 268—289 kohdassa tulkinnut käsitettä juuri näin ottaen huomioon yhtäältä EHTY:n perustamissopimuksen 60 artiklan ja toisaalta sen 46—48 artiklan.

92. Komissio tähdentää lisäksi, että pääosasto III:n tarpeellisena pitämän tietojen vaihdon ja sellaisen tietojenvaihtojärjestelmän, jota ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 382 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa pitänyt kilpailusääntöjen rikkomisena, välillä on suuri ero. Koska yritykset olivat säännöllisesti vaihtaneet tuoreita, jaoteltuja ja yrityskohtaisia numerotietoja tilauksista ja toimituksista, ne olivat menneet huomattavasti pidemmälle kuin pelkästään vaihtaneet näkemyksiä.

Asian arviointi

93. Koska valittajan väitteet vastaavat olennaisilta osiltaan valittaja Thyssen Stahl AG:n asiassa C-194/99 P esittämiä väitteitä, viittaan viimeksi mainitussa asiassa tänään esittämäni ratkaisuehdotuksen 135 kohtaan ja sitä seuraaviin kohtiin sekä 157 kohtaan ja sitä seuraaviin kohtiin niiden syiden osalta, joiden perusteella *kuudes* valitusperuste on hylättävä perusteettomana. Nämä syyt pätevät samalla tavoin nyt esillä olevassa asiassa.

94. *Kuudes* valitusperuste, jossa valittaja moittii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että tämä on vahvistanut käsityksen, jonka mukaan tietojenvaihtojärjestelmä vaikutti kielteisesti EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklassa tarkoitettuun "tavanomaiseen kilpailuun", on näin ollen hylättävä *perusteettomana*.

D *Valitusperuste, jonka mukaan sakkoa on perusteltu puutteellisesti (viides valitusperuste)*

Asianosaisten lausumat

95. *Valittajan* mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on pitänyt komission sakon määrän osalta esittämiä perusteluja riittävinä, vaikka perusteluissa ei ole ilmaistu niitä laskentakaavoja, joita komissio oli ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamuksen mukaan käyttänyt sakkoja laskiessaan.

96. *Komissio* katsoo, että väite on perusteeton. Laskentakaavojen esittäminen on kylläkin "suotavaa", mutta ei pakollista.

Asian arviointi

97. Koska valittajan väitteet vastaavat olennaisilta osiltaan valittaja Thyssen Stahl AG:n asiassa C-194/99 P esittämiä väitteitä, viittaan viimeksi mainitussa asiassa tänään esittämäni ratkaisuehdotuksen 217 kohtaan ja sitä seuraaviin kohtiin niiden syiden osalta, joiden perusteella *viides* valitusperuste on hylättävä perusteettomana. Nämä syyt pätevät samalla tavoin nyt esillä olevassa asiassa.

98. *Viides* valitusperuste, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jättänyt huomiotta, että sakkoa oli perusteltu puutteellisesti, on näin ollen hylättävä *perusteettomana*.

IV Ratkaisuehdotus

99. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee asian seuraavasti:

— valitus hylätään ja

— valittaja velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.